

Ольга Воронова

кандидат юридичних наук, доцент
(Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя)

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Спадкове право це дуже давній інститут права, який був і залишається насущним з позиції його дослідження, розвитку і вдосконалення, оскільки торкається майнових та особистих інтересів людини.

В процесі свого життя людина накопичує певні матеріальні блага і цінності, якими він задовольняє різні потреби, як свої, так і рідних, і в майбутньому бажає передати їх своїм близьким – такий природний стан речей в природі. І саме норми спадкового права створені задля врегулювання такого переходу прав і обов'язків людини у разі його смерті.

Відносини громадян, що утворюються в галузі права на спадщину та права власності, регулюються великою кількістю нормативних актів, в основному це ЦК України.

З моменту оголошення в Україні воєнного стану, порядок прийняття спадщини суттєво змінився. Це пов'язано певних нормативно-правових актів у галузі права на спадщину, таких як: Постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» [1] та Наказу Міністерства юстиції України від 11.03.2022 №1118/5 «Про затвердження Змін до деяких нормативно – правових актів у сфері нотаріату» [2].

Згідно норми ст. 1270 ЦК України [4] строк прийняття спадщини, становить 6 місяців, який починається з часу відкриття спадщини, тобто 1) з моменту смерті особи. Час смерті фіксується на основі медико-біологічних даних. Факт смерті встановлюється свідоцтвом про смерть, що видається органами ДРАЦС; 2) До смерті особи прирівнюється і оголошення судом безвісно відсутньої особи померлою, а також встановлення судом факту смерті особи, що підтверджується з дня вступу рішення суду у законну силу.

Це означає, що після смерті особи або після встановлення судом факту її смерті, спадкоємці (це стосується як спадкоємців за законом, так і спадкоємців за заповітом) мають право заявити про свій намір прийняти всі її права та обов'язки і протягом шести місяців звернутися до нотаріуса (найчастіше особисто, бо це є найнадійніший варіант) для написання заяви про прийняття спадщини. Так само, вони можуть надіслати заяву поштою. В цьому випадку, підпис на заяві має бути засвідчений нотаріально.

У зв'язку з введенням воєнного стану в Україні уряд вніс зміни до умов прийняття спадщини або відмови від неї. Згідно положень Постанови

Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» на час дії воєнного стану строки для прийняття або відмови прав на спадкування зупиняються.

Зміни щодо зупинення перебігу строку в умовах воєнного стану почали діяти з 06.03.2022 року. Редакція пункту 3 Постанови КМУ № 164, яка набрала чинності 29.06.2022 р., встановила що перебіг строку для реалізації прав на спадкування зупиняється на час дії воєнного стану, але не більше ніж на чотири місяці. Тому, на практиці виникло питання обчислення строку для здійснення прав на спадкування, якщо спадщина відкрилась у період з 06.03.2022 р. по 28.06.2022 р.

Іншими словами, розрахунок строку для відкриття спадкової справи у разі звернення заявника до початку воєнного стану, виглядає так: якщо до 06.03.2022 року 6 – місячний термін спадкування не сплинув, то він автоматично продовжується ще на 4 місяці, і в сумі становить 10 місяців. Але, якщо цей строк сплинув під час воєнного стану до 06.03.2022 року, то діє загальна норма, передбачена Цивільним Кодексом України, за якою період прийняття спадщини або відмови від неї не продовжується та становить 6 місяців.

Відповідно до положень ст.1221 ЦК України місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця.

Якщо місце проживання особи встановити неможливо, місцем відкриття спадщини є місце знаходження нерухомого майна. А за відсутності нерухомого майна – місце знаходження основної частини рухомого майна. Місце знаходження транспортного засобу визначається за місцем його реєстрації відповідними державними органами.

Під час воєнного стану, у зв'язку з бойовими діями на території окремих населених пунктів нашої держави, українські нотаріуси мають право відкривати спадкові справи за заявою спадкоємця незалежно від місця відкриття спадщини. Навіть якщо нотаріус не має доступу до спадкового реєстру, він має право відкрити спадкову справу. Але після відновлення доступу до спадкового реєстру нотаріус має протягом п'яти робочих днів перевірити наявність публічної спадщини, наявність спадкового договору та наявність заповіту.

Згідно п. 3 Постанови КМУ № 164 під час дії воєнного стану нотаріус видає свідоцтво про право на спадщину після закінчення строку для прийняття спадщини, якщо шестимісячний строк з дня відкриття спадщини закінчився до 23 лютого 2022 року включно.

Наразі отримати свідоцтво про право на спадщину до закінчення воєнного стану в Україні – неможливо, окрім випадків, коли термін для прийняття спадщини закінчився до 23 лютого 2022 року.

В умовах воєнного стану видавати свідоцтва про право на спадщину, заведених у спадковій справі без використання Спадкового реєстру, до її реєстрації у Спадковому реєстрі – заборонено.

У Законі України «Про нотаріат» [3] передбачено видачу свідоцтва про право на спадщину за місцем відкриття спадщини. Тобто, після завершення воєнного стану, спадкові справи, що відкриті не за місцем відкриття спадщини, повинні будуть передаватись нотаріусам за місцем останнього проживання спадкодавця для видачі свідоцтв про право на спадщину.

Свідоцтво є правовстановлюючим документом спадкоємця, що підтверджує його право власності на отримане ним у спадщину майно. Коли спадщину приймають кілька спадкоємців, свідоцтво про право на спадщину видається кожному спадкоємцю, з вказівкою імені та частки спадкоємця.

Таким чином, внаслідок оголошення воєнного стану встановлені суттєві зміни стосовно регулювання спадкових правовідносин.

---

1. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-п#Text> (дата звернення 09.02.2023).

2. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері нотаріату Наказ Міністерства юстиції України від 11.03.2022 № 1118/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0325-22#Text> (дата звернення 09.02.2023).

3. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 року № 3425-ХІІ *Відомості Верховної Ради України*, 1993, № 39, ст.383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення 09.02.2023).

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-ІV *Відомості Верховної Ради України*, 2003, №№ 40-44, ст.356). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 09.02.2023).

Інна Гамбург

кандидат юридичних наук

(Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя)

МЕХАНІЗМ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Триваючі вже рік бойові дії на території України визначають питання взаємодії органів публічної влади надзвичайно злободенним. Адже чітке розмежування повноважень органів, які повинні здійснювати свої функції в умовах воєнного стану, є особливо важливим задля уникнення дублювання функцій одне одного та оперативного вирішення поставлених задач.

07.02.2023 р. Верховна Рада України ухвалила закони України: «Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» (№ 8419) та «Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку проведення загальної мобілізації» (№